

Van de voorzitter

Zoals in de vorige Kroezeboom al opgemerkt is voor onze vereniging het zomerseizoen een nogal rustige periode. Onze eerste ledenavond heeft al weer plaatsgevonden met een boeiende diaprojectie van de heer Berends uit Doetinchem. Altijd goed voor een volle zaal.

Zoals u bekend deden we mee aan de sponsoractie van de Plusmarkt Kogelman, en deze actie duurt tot zaterdag 23 november, dus als u dit leest alweer voorbij. Heden, op 7 november kan ik u het resultaat nog niet vertellen maar we hopen toch op een € 50,-- en dat is voor een kleine vereniging als de onze toch een aardig resultaat.

Het zal u niet ontgaan zijn dat de Kroezeboom aan de Borculoseweg weer zeer mooie zwammen heeft laten zien, mooi, maar voor de boom een kwestie van leven en dood. Aansluitend op eerdere afspraken met de gemeente hebben we contact opgenomen voor de onderhoudsbeurt van de Kroezeboom.

Er wordt na bestuursoverleg een deskundige bijgehaald en die adviseert dan wat er moet gebeuren. Wij houden u op de hoogte.

Op het kantoor van het Gelders Dagblad zijn ze met het archief aan het ruimen geslagen. Door allerlei fusies en gewone naamswijzigingen is het archief daardoor van diverse kranten.

Redactie Kroezeboom:

Eindredacteur:

J.H. Tornij,
Watersnipstraat 2,
7132 DG Lichtenvoorde
Telefoon 0544-379691

Redactieleden:

W.J. Bluemers,
Schoolstraat 1,
7261 GH Ruurlo,
Telefoon 0573-452062.

H. Post,
't Heering 13,
7261 VK Ruurlo,
telefoon 0573-451264

Iedereen kent nog wel de GOC, een afkorting van de Gelders-Overijsselse Courant. Mijn moeder had het door dik en dun tot der dood over "de Reurlse Krante", maar dat is al zeer oud. De heer Jan Buter, werkzaam bij de krant verraste ons met een stapel oude foto's. Het leuke ervan is dat de meeste foto's vergrotingen zijn van oude ansichtkaarten en persfoto's van een zeer goede kwaliteit.

De heer Buter heeft ze afgegeven bij een lid van onze redactie, Wim Bluemers. Een goed idee, want Wim is gelijk aan het sorteren geslagen, hier en daar wat plakken wat los zat en ze voor zover mogelijk op de juiste volgorde gelegd.

Uiteraard hebben we in ons archief al veel van deze foto's maar gezien het formaat en de kwaliteit kunnen we de collectie kwalitatief verbeteren. Dank aan het Gelders Dagblad, de heren Jan Buter en Wim Bluemers

Onze penningmeester, Appie Flierman maakte zich zorgen over de financiën van de vereniging. Niet ernstig, maar toch...

Door de vrij late incasso van de contributies moeten de betalingen van de verenigingskosten gefinancierd worden uit de reserves, d.w.z. van de spaarbank. Ap legt u dat uit in een apart artikel, waarin hij ook uw aandacht vraagt voor de automatische incasso.

Gelukkig kan ik u nog steeds persoonlijk op de hoogte houden van mijn welzijn.

In november heb ik het 60ste infuus ontvangen en in december zal er bekeken worden of en hoe we in 2003 verder gaan. Na 12 kuren x 5 infusen voel ik me nog goed en ervaar veel blijdschap en ook verbazing om mij heen.

Ik blijf optimist en positief en sluit ook daarom dit laatste stukje van het jaar af met u allen prettige feestdagen te wensen en een goed begin van het nieuwe jaar.

Ik hoop u allen in 2003 weer gezond terug te zien.

Martin Kok
voorzitter.

Van het secretariaat

We hebben in het afgelopen kwartaal weer een flink aantal nieuwe leden kunnen inschrijven zoals u bij de mutaties kunt lezen.

Helaas is echter onze oud-voorzitter dhr. A.P.J. van Heck dezer dagen overleden
Zoals gebruikelijk heeft het bestuur namens Old Reurle aan de familie onze condoleances gestuurd..

Op dit moment heeft onze vereniging 377 leden een aantal om trots op te zijn. Op naar de 400, het is nog niet zo lang geleden dat we de 300 gepasseerd zijn ,we zijn in leden aantal bij de grootste verenigingen in Ruurlo aangesloten.

Als u internet heeft kijk dan eens bij de site www.gelderlandinbeeld.nl. Deze site vertoont 51000 ansichtkaarten van Gelderland waaronder 381 gemaakt in Ruurlo.

De meeste van deze kaarten hebben wij in ons bezit in het archief maar het is toch wel aardig om dit op uw eigen pc eens te bekijken. **(zie ook onze eigen website)**

Op 15 december staat Old Reurle bij rest. De Luifel op de Reurlese Winterdag met een stand, komt u ook even kijken?

Leo Besselink

IN MEMORIAM.

Op 13 oktober j.l. is te Oss overleden onze oud voorzitter de heer A.P.J. (Ton) van Heck.

De crematie heeft op 18 oktober te Heeze plaatsgevonden.

Ton was voorzitter van onze vereniging van oktober 1991 tot 19 maart 1997.

Hij was een man van weinig woorden maar de historie van Ruurlo had toch zijn grote belangstelling. Tot kort voor zijn dood heb ik contact met hem gehad en stuurde hij nog een oud kaartje op met de loop van de spoorlijnen van vroeger.

De activiteiten met de herinrichting van de dorpskern en met name de dorpspomp hadden ook zijn volle aandacht.

Na het overlijden van zijn vrouw had hij nog maar een wens, n.l. het weerzien met zijn grote liefde.

Ton, bedankt en een vredige rust.

Martin Kok.

Van de penningmeester

Zolang er geen bericht is van de penningmeester, kan men aannemen dat een vereniging goed draait. En dat is ook zo. Het aantal leden neemt nog steeds toe en mede hierdoor hebben wij dus financieel geen klagen.

Toch wil ik uw aandacht vragen voor het volgende. De contributie, welke is bedoeld voor een kalenderjaar, werd in het verleden uitgeschreven en waar mogelijk automatisch geïncasseerd in de maanden juni/juli en het vorig jaar, met de verandering van guldens naar euro's zelfs in de maand augustus. Dit vind ik wat aan de late kant.

Met ingang van 2003 wil ik - met uw goedvinden – de contributie uitschrijven in het 1^e kwartaal. Voor automatische inning zal dit zo rond eind februari zijn. De leden die ons niet gemachtigd hebben ontvangen begin februari de acceptgirokaart.

Voor die leden die nog geen automatische inning hebben, doen wij – bij of in deze Kroezeboom – een kaart die alsnog ingevuld kan worden, waarmee u toestemming geeft voor automatische inning van de contributie.

Het bespaart u werk en ons kosten, want automatische inning is voor ons goedkoper dan acceptgiro.

Vul de kaart in, plak de postzegel en stuur hem terug.

Hartelijk dank voor uw medewerking

Ap Flierman, penningmeester.

Van de reiscommissie

De diavoorstelling van de heer Berends over Noord-oost Twente heeft voor veel enthousiaste reacties gezorgd. Dit heeft ons op het idee gebracht eind april, begin mei, naar deze mooie streek een dagexcursie te organiseren. De heer Berends is bereid hierbij als reisleader op te treden.

Bij voldoende deelname (ca. 45 personen) is het de bedoeling met een bus vanaf Ruurlo deze tocht te maken.

De globale dagindeling zal er als volgt uitzien:

08.00 uur: vertrek uit Ruurlo.

10.00 uur: aankomst Singraven, koffie met gebak.

11.00-12.00 uur: rondleiding in het kasteel.

12.00 uur: vertrek voor rondrit Noord-oost Twente naar Lage (Dld.).

13.00 uur: lunch in Lage.

14.00 uur: wandeling in Lage (kerk, ruine, Edelmanshuis, watermolen, enz.)

15.00 uur: Ootmarsum. Koffie of thee.

Stadswandeling, museum.

16.15 uur: vertrek, rondrit, waarna om ongeveer

18.00 uur terugkomst in Ruurlo.

De totale kosten, inclusief bus, koffie, lunch, entree, enz. komen op plusminus € 40,00 - 45,00 per persoon. Leden van "Old Reurle" krijgen € 10,00 korting.

Als u belangstelling heeft voor deze prachtige excursie, wilt u dan voor 1 januari 2003 het bijgevoegde formulier invullen. Wij kunnen dan beslissen of de tocht door kan gaan.

In de volgende "Kroezeboom" hoort u dan of de tocht doorgaat en hoe u zich hiervoor kunt opgeven.

Dan bestaat er ook nog de mogelijkheid een tripje naar kasteel "Twickel" in Delden te maken. Dit naar aanleiding van een lezing in februari 2003 door de

heer Saaltink uit Doetinchem. Deze keer met eigen vervoer en alleen 's middags. De heer Saaltink zal ons dan een rondleiding door de tuinen geven. Ook hiervoor vindt u een invulformulier in deze krant.

N.B. Met de invulstroken geeft u dus alleen uw eventuele belangstelling aan. De definitieve opgave komt op een later tijdstip.

Aanvulling jaarprogramma.

Na de pauze van de ledenvergadering op 12 maart 2003 zal voor ons optreden de bekende dialectzanger Ben Schreurs. Zijn programma bestaat uit liedjes en conferences.

Ineke en Reina.

De harmonica bleef vijf jaar stil

Inmiddels is het bijna acht jaar geleden dat het boek 'De harmonica bleef vijf jaar stil' is verschenen, over de gebeurtenissen in Ruurlo tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het boek is nog steeds verkrijgbaar via de auteurs, Bert Leuverink en Jan Oonk, maar sinds kort ook **via Old Reurle** (€ 10,- voor leden; € 12,50 voor niet-leden). Old Reurle zorgt ook voor de distributie via de boekhandel. Dus mochten er mensen zijn die geïnteresseerd zijn in het onderwerp dan weet u in ieder geval weer waar u terecht kunt.

Zoals in de inleiding van het boek al is aangegeven komt in 'De harmonica bleef vijf jaar stil' niet alles aan de orde wat het vermelden waard is.

Dat kan ook niet. Er zijn echter een aantal zaken die acht jaar later duidelijk nadere aanvulling en toelichting verdienen, dat wel. En er is in de tussentijd met name door Bert Leuverink ook veel aanvullende informatie verzameld die zeker de moeite waard is om nog eens aandacht aan te besteden. Een tweede druk van het boek zit er financieel niet in, maar via artikelen in de Kroezeboom hopen we de komende tijd de hiaten in het boek op te vullen en nieuwe informatie onder de aandacht te brengen van geïnteresseerde lezers. Misschien dat we deze bijdragen ooit kunnen bundelen als bijlage bij het boek.

Jan Oonk – Bert Leuverink

Hubertusbreudjes

't Is al weer ne helen hötte trugge, da'k in den Kroezeboom 'n stuksken heb eschreven aover brood;
02.39 (03)

Brood, wat ku'j der van vertellen. In 'n reaktie daor op van mevr.-van Bommel neumen zee de Hubertus-breudjes of Hubkes. Aover disse Hubkes wi'k eets meer vertellen.

Nog eeuwenlang naodat de Germanen tot 't Christendom bekeerd wazzen, mossen de Christeleke geleufspredikers der regelmaoteg op uut, um taoie heidense gebruiken dee egaals nog weer den kop opstokken, met wortel en tak op te rumen. Noo veel dat neet met, en mangs was 't jao zowat onmeugelek.

Wat ston eur dan anders te done as zo'n heidensen feestdag maor te kerstenen. Inplaatse van den heidensen feestdag wodden der ne Christeleken van emaaft.

Zo wodden b.v. brood ewiejd an 'n bepaolden heiligen en wodden der an 't etten van dat brood allerhande medicinale krachten too-eschreven. Ene van de meest bekende gewiejde breudjes is dat van Sint Hubertus, d'n schutspatroon van de jagers, den op 3 november zienen feestdag hef.

Der bunt ok wat leu dee 'm anwiest as schutspatroon van de bakkers, maor dat kan neet kloppen, dee hebt Aubertus of Obertus, 'n vrommen bakker den later bisschop wodden. Hee hef too völle veur de armen edaone, waorbie 't natuurlek good van pas kwam dat e bakker was ewes. Hee deelden dan ok riekeley brood uut onder de minder bedeeden, en 'm kömp dan natuurlek ok alle ere too.

Noo zölt in 't verleden de beide namen wal is deur mekare waen emozzelt; Obertus en Hubertus dat lik nog al op mekare zoda'j in dat geval neet van oneerleken cocurentie könt spreken.

Dus oldtieds was St.Hubertus den schutspatroon van de jagers en dee nommen dan ok eure jachthonde op St. Hubertusdag met de kärke in, um ze te laoten zegenen. Meer 'n soort veurbehoodsmiddel tegen hondsdolheid.

Opdat de leu gespaort zollen blieven tegen de bette van ne hondsdollen hond of vos, atten dee 't gewiejde St.Hubertusbrood.

Hier en daor was dit gewone alledaagse stoete of roggenbrood dat de leu hadden metenommen naor de kärke, maor meistentieds wazzen dat kleine breudjes dee der uutzogen as kadetjes en net as tegenwoordeg an mekare wodden ebakken.

Ze wodden deur de leu kleine Huibertjes of ok wal Hubkes eneumt

Oh, der wazzen nog wal meer namen veur, Obkes(zol dat toch weer van den Obertus waen?), Hoebrikskeukskes en nog wal meer.

Wee van dit gewiejde brood egetten had zol neet makkeley ebetten wodden deur ne dollen hond. Ach, en dan was ter altied nog 'n opzeg versjen veur:

*Ik kwam al over St. Hubertus zijn graf,
Zonder stok en zonder staf,
Kwaden hond sta stille,
Het is Sint Hubertus wille.*

't Wiejen van disse breudjes, en 't gebruik deur mens en dier was vrie algemeen in Noord en Zuid Nederland.

Neet allenen veur hondsdolheid zol 't good waen, maor ok veur leu dee de kolder in 't heufd hadden ekregen.

Zo zee'j maor is weer wa'j aover brood wal neet vertellen könt.

Wim Bluemers 25 sept.2002

BRON: Brood en gebakvormen en hunne beteekenis in de folklore. Door J.H.Nannings 1932

Brand en Blussen in Oud Ruurlo

Brand - dat was in vroeger tijden de gesel van de dorpsbevolking. In enkele uren vernietigde het vuur wat in een heel leven was opgebouwd. Dikwijls begon het ongeluk in een klein hoekje: de drogende was bij een fel brandende kachel, een pan gloeiend vet waar de vlam in sloeg. Soms ook kwam het als een donderslag: Onweer! Blikseminslag! en eenmaal begonnen was het vuur niet meer te stuiten.

Wat konden de bewoners doen? Het vege lijf redden en als de wiedeweerga naar de koster, de brandklok luiden! Terwijl het naargeestig gebeier de dorpingen alarmeerde snelden de burenen toe om te helpen het huisraad te redden en het vee uit de stal te verlossen.

Maar het blussen van de brand, hoe ging dat in zijn werk, pakweg tweehonderd jaar geleden? - Heel moeilijk!

Zo rond 1800 was de enige voorziening de aanwezigheid van de zogeheten brandhaken en hier en daar een gegraven brandkolk. Bij rampspoed waren de boeren op zichzelf aangewezen.

Het voorkomen en bestrijden van brand op het platteland kreeg pas aandacht van overheidswege, nadat in 1815 ook de dorpen een eigen bestuur hadden gekregen. Toch duurde het nog tot 1827, dat de Gouverneur van de Provincie Gelderland hieromtrent een missive naar de Hoofden der Gemeenten deed uitgaan. Dezen kregen opdracht ten spoedigste een Brandweerreglement in te voeren voorzover nog niet aanwezig. Ook moesten zij opgave doen van de beschikbare brandblusmiddelen.

De Raad der gemeente Ruurlo trad voortvarend op, en reeds in de vergadering van 12 januari 1827 werd een Brandweerreglement vastgesteld, 11 artikelen lang. Het betrof vooral bouwkundige voorzieningen: schoorstenen en schoorsteenmantels bijvoorbeeld moesten van steen of leem zijn gemaakt. Voorts werd het verboden "tabak te rooken in ongesloten pijp in stallen of schuren en bij de oogst van koren en hooi, en bij het opdoen van kluinen en schadden". Ook was het, volgens artikel 8, verboden op daken met allerlei soort geweren te schieten, en wat betreft de voorraad buskruit diende iedereen zich te gedragen naar de wet van 26 januari 1815.

Raadsvoorzitter was de Edelachtbare Heer J.A. Luiten, die toen nog de titel "Maire" droeg, Ruurlo's eerste burgemeester tot 1837. Onder zijn energieke leiding werd meteen besloten, bij het Provinciaal Bestuur een voordracht in te dienen tot aanschaf van een brandspuit met toebehoren, hierbij inbegrepen honderd brandemmers.

Al op 3 april 1827 vroeg de Gouverneur om een kostenopgaaf. In de vergadering van 12 april 1827 besloot de Raad tot aankoop van een brandspuit van J.W. Hasselo uit Lochem, voor de prijs van 450 gulden. Voor de honderd met ijzer beslagen brandemmers werd honderdvijftig gulden aangevraagd.

Direkt nadat het provinciebestuur met deze voorstellen had ingestemd werd het Brandweerreglement aangepast. Op 2 januari 1828 bepaalde de Ruurlose gemeenteraad dat, volgens artikel 1, vier brandmeesters zullen worden aangesteld. Zij krijgen hierbij uitgebreide instructies. Artikel 2 vermeldt de taken van de slangendragers, waterscheppers en lantaarndragers.

De dorpelingen moeten ook een handje helpen! Artikel 7 verplicht de buurtbewoners van de brand om tobben met water voor de deur te plaatsen, en volgens artikel 10 mag niemand weigeren te helpen met vervoer van brandspuit en water, op straffe van een boete van 12 gulden, twee weeklonen in die tijd! Al met al somt dit reglement in 20 artikelen de taken en plichten der inwoners op.

En die brandspuit, hoe heeft die er nu uit gezien? Anno 1827 waren dat meestal pompsystemen op een verrijdbaar onderstel. Eenmaal bij de brand gesleept werd de pomp aan de gang gebracht met twee of vier manschappen aan de hefboom.

Het bluswater? Daarvoor moesten de bewoners zorgen! Een waterleiding bestond nog niet, daarom verplichtte het Reglement "de buurtbewoners van de brand" tot het plaatsen van tobben en kuipen voor hun deur die zij met water moesten vullen.

De meesten hadden wel een pomp op het erf of in de keuken.

Slangendragers en waterscheppers moesten vliegensvlug de aanzuigslangen in een waterbak leggen en, zodra die leeg was, overbrengen naar een volgende. Brandmeester en rotmeesters verdeelden de taken en zagen toe op doeltreffende uitvoering.

Alles goed en wel - ondanks ieders ijver kostte de brandblusserij te veel tijd. Vanzelfsprekend waren de gemeentebestuurders steeds op zoek naar verbetering van hun brandweerkorps. Zo werd in 1838 een onderstel op vier wielen "in goede staat" gekocht, met de mogelijkheid om twee paarden voor te spannen, en in datzelfde jaar ook een "handspuit" voor twintig gulden. Blijkbaar was dat toereikend voor de volgende tweeëntwintig jaar, want pas in januari 1880 besloot de gemeenteraad van Ruurlo tot aanschaf van een "kruiwagenspuit" met toebehoren van de Koninklijke Geotroijeerde Stoomfabriek J.H. Potham te Arnhem, voor fl. 207,25.

We mogen ons wel afvragen, of de Ruurlose brandweer aan die kruiwagenhandspuit genoeg heeft gehad. In augustus 1887 werd wel al gerapporteerd, dat "bij het beproeven der spuit deze onvoldoende moet worden geacht". Dat was een kwalijk bericht, want branden kon het terdege in Ruurlo: in dat jaar waren er alleen al in het buitengebied drie branden te blussen!

Toch wordt er, tot aan het raadsverslag van 21 november 1925,

alleen melding gemaakt van veranderingen in de organisatie en aanvulling van de uitrusting.

Zo besluit de Raad op 16 maart 1888 dat, volgens artikel 8 van de nieuwe Verordening op de Brandweer, het personeel zal bestaan uit pompers bij de aanjager of de perspomp; pompers bij de brandspuit; s langensbewakers; pijpgasten; repareerders en reservemanschappen.

Ook moet nog steeds (artikel 21) "het water uit bakken en putten der ingezetenen" worden gebruikt. En: "een belooning krijgt hij die na brandmelding het eerst met een span paarden bij de bergplaats der brandmiddelen is".

Van dat "spuithuisje" is meermalen sprake; soms is het in wrakke toestand, dan weer staat het op een ongemakkelijke plaats. In 1890 wordt besloten, de bergplaats der brandspuit en de "bewaarplaats der gevangenen" tezamen in een nieuw gebouwtje terzijde van het (toenmalige) gemeentehuis onder te brengen.

Je zou kunnen zeggen, dat hiermee de oudste historie der Ruurlose brandweer beschreven is. Iets meer valt nog te vertellen over de branden, die in die jaren hebben gewoed en over de veranderingen in het brandweerkorps na 1890.

Daarover misschien in een volgend nummer van de Kroezeboom.

(het bovenstaande is een bewerking van de bijdragen van de heer F. Toevank uit de Kroezeboomen van 1990. Ook de tekeningen komen daaruit).

H.P.

BOERDERIJNAMEN VAN RUURLO

Wijk G: De Nieuwenhuishoek en het Broek.

G1 Groot Orsouw

In het verpondingsboek van Zutphen anno 1650 wordt Willem Orsouw vermeld. Hij was toentertijd één van de drie bierbrouwers te Ruurlo. In 1688 wordt hij opgevolgd door Stoffer Bensink, die eveneens brouwer is. Tot 1680 was het een brouwerij. Tot het midden van de 18de eeuw blijven er nog Orsouws

wonen. Op dit erf kwam in 1817 een woning voor een tapper. Deze heeft er gestaan tot 1889. Tevens werd er in 1822 een derde woning gebouwd voor een stoelbinder. Deze stond er tot 1860. Groot Orsouw wordt gesloopt in 1891. Het wordt herbouwd aan de Vosheувelweg 1.

G2 Klein Orsouw

Nabij Groot Orsouw staat aan de Kooiersdijk 2 de boerderij Klein Orsouw. Het huidige Klein Orsouw dateert van 1891. Het kwam in de plaats van de in 1820 gebouwde boerderij.

G3 Mekking

De eerste boerderij werd gebouwd in 1849 voor kleermaker Lambertus Mekking. Tot ver in de vorige eeuw woonden er Mekkings. Deze boerderij aan de Vosheувelweg 3 is in de loop der tijd enige malen herbouwd en verbouwd.

G4 Den Bos, ook wel Hendriksen

Gelegen aan de Kooiersdijk 4. Er woonden geruime tijd Hendriksens.

G5 Het Arve, ook wel Evershuus

Van 1650 tot ver in de 20ste eeuw woonden er Ten Arve's, soms ook wel Ten Erve genoemd. De boerderij ligt aan de Groenloseweg 29.

G6 Kamperman, ook wel Marsman

In 1650 wordt Campermanstede vermeld, met Lammert Camperman. In de eerste helft van de 19de eeuw woonden er ook Marsmannen. De boerderij wordt in 1877, in verband met de aanleg van de spoorbaan naar Winterswijk, gesloopt en herbouwd aan de Kranenbargsteeg 1.

G7 Nieuwen Smeenk, later Kleine Smeenk

Deze boerderij staat genoteerd vanaf 1678. Het huidige adres is Slootsdijk 5.

G8 Grote Smeenk

Vanaf omstreeks 1650 woonde er, gedurende een kleine eeuw, de familie Smeenk. Het huidige adres is Slootsdijk 6.

G9 Niejkamp

Deze boerderij bevindt zich op Kranenbarg 4. "Niej" betekent "nieuw".

G10 Hofman bij de Pals.

Deze boerderij, in 1821 gebouwd op het erf van de Pals, is genoemd naar Lambertus Hofman, die in 1826 trouwde met de weduwe van de eerste bewoner. Het adres is nu Palssteeg 4.

G11 Oude.Pals/Kaalshutte/Kleine Kaal/Mombarg

De deftige benaming Pals is niet te traceren. Een palts was in de vroege middeleeuwen een burcht die tot tijdelijke residentie van de Duitse keizer kon dienen. Het is niet aannemelijk dat hiervan in Ruurlo sprake was. De namen Kaalshutte en Kleine Kaal zijn evenmin te verklaren. Vanaf 1789 hebben er Mombargs gewoond. In 1896 is de oude boerderij aan de Palssteeg gesloopt.

G11 Lievestro

Op de boerderij van 1913 wonen vanaf het begin Lievestro's. Later komen wij de veel oudere boerderij Lievestro tegen in de Veldhoek. Lievestro betekent, volgens het oude archief van 's Heerenberg, leverancier van bedstro. Het adres is Groenloseweg 35.

G12 De Slange

In laaggelegen gebieden komen soms reptielen voor. Vandaar de naam. De Slange is gelegen aan de Groenloseweg 35.

G12 De Kaal.

Deze boerderij aan de Groenloseweg is in 1848 afgebroken. In 1720 was Jan op de Kaal bewoner.

G13 Kikvors of Kaalskamp

Gelegen aan de Groenloseweg 50, in hetzelfde gebied als de Slange en de Kaal.

G14 Wuestemaat

De Wuestemaat ligt aan de Kooiersdijk 1. Ze is in 1909, door blikseminslag, geheel afgebrand en daarna herbouwd. De boerderij komt al voor in 1650 en heeft de benaming gekregen van de bewoners anno 1700,

die Wuestemaat heetten. Maat betekent: een stuk hooiland.

G15 Conschoor

In het erftijnsboek van Lochem van 1583 komt het Conschoor al voor. Het is nu gelegen aan de Nieuwenhuishoek 10. Omstreeks 1650 woonde er korte tijd een Egbert Conschoor.

G16 Wielakker

Gebouwd in 1856 in opdracht van de Rooms Katholieke Diaconie Ruurlo en herbouwd in 1897, zoals de meeste boerderijen aan het einde van de 19de eeuw. Deze boerderij is nu eens niet genoemd naar de eerste bewoners, maar naar die er in het begin van de 20ste eeuw woonden.

G17 Kooier, ook wel Kastelein

De eerste bewoner in 1839 nam de naam Kooier mee. De benaming Kastelein wordt verklaard doordat de Trichters er een stalhouderij met gelagkamer hielden voor passanten met paarden. De boerderij ligt aan de Groenloseweg 56.

G18 Veldhorst of de Marter

Gebouwd in 1852 op een hoger gelegen stuk grond en herbouwd in 1875, na een desastreuze brand ten gevolge van blikseminslag. De net binnengehaalde oogst ging geheel verloren. Het adres is Morsdijk 2.

G19 Julianum, ook wel de Ulk

Juliana was de tweede dochter van W.H.A.C. baron van Heeckeren van Kell, die in 1820 opdracht tot de bouw van de boerderij gaf. Ulk betekent bunzing. Er wonen al meer dan anderhalve eeuw Sieverinks op de boerderij aan de Morsdijk 4.

G20 Koekoek

De eerst genoteerde bewoners in 1668 waren Styne en Jan de Koekoek. De oude boerderij is thans schuur naast een modern huis aan de Nieuwenhuishoekweg 14.

G21 Sprukkelhorst

Vanaf 1761 woonden er Sprukkelhorst.

In 1933 is deze boerderij aan de Nieuwenhuishoekweg afgebroken.

G22 Kooihoeve

Gebouwd in 1910 aan de Goudvinkendijk 1 nabij de eeuwenoude eendenkooi.

G23 Schiethoep, ook wel Hietland

In 1808 werden aan de Nieuwenhuishoekweg 12 gelijktijdig twee woningen gebouwd. Het was toen nog een stukje heide waar Schiethoepen voorkwamen. Dankzij de Waldserie van Dr. A.H.G. Schaars kan ik wat Achterhoekse tekst geven. Bijvoorbeeld Hengelo G: Veur zon 65 jaar waren der in 't Hengelse broek nog schiethoepen. De voormalige broekgronden zijn te droog geworden voor deze vogel die in het Nederlands Hop heet en die in ons land niet meer voorkomt.

Schiethoep

G24 De Hors

De eigenaar was in 1830 Teunis Horstman. De Hors ligt aan de Nieuwenhuishoekweg 10.

G25 Vetgat

Mogelijk gebouwd nabij een weide voor 'vetweiders'

G26 Olde.Huusken/Nijlandshutte/Klein Berenschot.

Het erf komt al voor in 1650 met als eigenaren de Lutticke Berenschots. Het Olde Huusken werd in 1781 vervangen door een Niej Huusken, dat in 1830 wordt afgebroken. In 1781 wordt ook het Huusken gebouwd aan de Kooiersdijk 5.

G27 Kloosterman

Arend Jan Kloosterman was in 1852 eigenaar van deze boerderij van 1826. Het adres is Kooiersdijk 3.

G28 Scholtemaat

Komt reeds voor in 1650. Bewoners in 1692 zijn Gerrijt en Aaltjen op Scholtemaat. Dit erf is mogelijk eigendom geweest van een scholte; een persoon die een bestuursfunctie had in de regio. Adres: Berenschotweg 2.

G29 Berenschot

Bewoner in 1549: Hendrick Berenschate. Een eeuw later is de naam Berenschot. In B.J. Hekket's boek over Oost Nederlandse familienamen wordt vermeld: Johan then Berentschaft bij Ruurlo. Hij veronderstelt dat het vooreer Berent's kate of kotte was. De boerderij is aan de Berenschotweg 3.

G30 Het Vree, ook wel Vreeman

Weer een erf dat al in 1650 wordt vermeld. In 1674 trouwt Gerrijt Hendriksen, zoon van Hendrick Bekenschot, met Jenneken Wennekink, genaamd Bekenschot of Vreeman uit Winterswijk.

Nawoord: Wijk G is zo uitgebreid met boerderijen door de ontginning van Het Broek, dat ik de tweede helft pas de volgende keer behandel.

Tekst van: M.J. barones van Heeckeren van Kell
Bronnen: F. Toevank
Gemeentearchief Ruurlo.

Berent Wildrik

Onderstaand artikel over de staatsman Berent Wildrik, die zijn laatste jaren sleet in Ruurlo op 'het Rijkenbarg', is eerder verschenen in de Schaorpaol (nr. 3/2002), het huisorgaan van het Staring Instituut. Met dien verstande dat het artikel voor de Kroezeboom is aangevuld met twee noten (*) en (**) met extra informatie die sindsdien is verzameld. Ook is het artikel uitgebreid met een apart hoofdstukje waarin iets meer wordt verteld over de kinderen van Wildrik en hun lotgevallen.

Berent Wildrik, anonieme gravure.
(fotocollectie Stadsarchief Zutphen)

**Berent Wildrik:
Achterhoeks staatsman in woelige tijden**

‘Op de begraafplaats te Ruurlo ligt in den hoek naast de grafkelder van de familie Van Heeckeren ongeveer 8 m uit den kant een groenbemoste grafzerk waarop met eenige moeite deze woorden te ontcijferen zijn:

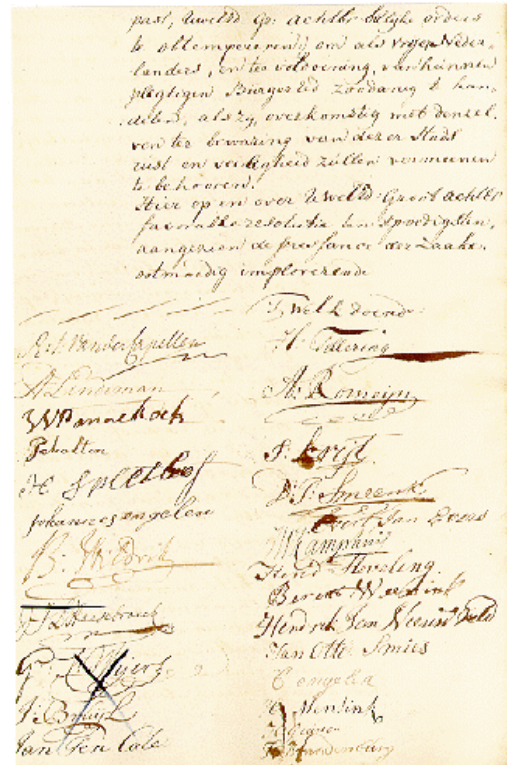
M.B. Wildrik
geb. 1754 gest. 1831

Met deze woorden begint de Ruurlose onderwijzer/publicist Kerst Zwart zijn hoofdstuk ‘Staatsman en markeboer’ in zijn boek ‘Graafschapsche geschiedenissen’ uit 1934. Nu, zeventig jaren later, zouden we het verhaal over Berent Wildrik, de staatsman die in Ruurlo zijn laatste rustplaats vond, met dezelfde woorden kunnen beginnen. Alleen zijn de letters en cijfers op de steen nog moeilijker leesbaar dan ten tijde van Kerst Zwart. Maar tastend met de vingers wordt duidelijk dat het inderdaad om de grafsteen van Berent Wildrik gaat. (Afhankelijk van de geraadpleegde bron komen we overigens ook de schrijfwijzen Berend, Barend en Bernt tegen).

Een vurig patriot
Het waren turbulente tijden waarin Berent Wildrik leefde. Hij zou daarin zelf als landelijk politicus bovendien een rol van betekenis spelen en de woelingen aan den lijve ondervinden. Berent wordt geboren in Zutphen (gedoopt op 21 april 1754) als zoon van de predikant Rudolph Wildrik en diens tweede vrouw Swanida Helena Couleman. Hij heeft nog een oudere zuster Paulina en een jongere broer Jan.

Na zijn rechtenstudie aan de Universiteit van Harderwijk vestigt Berent zich als advocaat in zijn geboortestad Zutphen. De M die Kerst Zwart op de grafsteen meent te onderscheiden zou mogelijk kunnen staan voor mr. (Bij nadere beschouwing van de steen lijkt het mij echter eerder om een V te gaan dan om een M, maar dit terzijde). Het is 26 september 1781 wanneer er in alle grotere steden van ons land, ook in Zutphen, een anoniem pamflet wordt verspreid waarin het despotisme van de impopulaire stadhouder Willem V aan de kaak wordt gesteld en wordt opgeroepen tot democratische hervormingen. Pas veel later zal blijken dat Joan Derk van der Capellen tot den Pol, een aristocraat uit Deventer, de auteur is. De jonge advocaat Berent Wildrik voelt zich enorm aangetrokken tot het democratische gedachtegoed en hij wordt in de jaren daarna een vurig aanhanger van deze stroming, die onder de naam van ‘patriotten’ bekend zal worden.

Berent Wildrik behoort tot de ondertekenaars van een rekest in 1783 waarin het stadsbestuur wordt opgeroepen tot hervormingen.

Het onder ander door Wildrik (in de linker kolom) ondertekende rekest aan het stadsbestuur van Zutphen.
(fotocollectie Stadsarchief Zutphen)

Dat wijst de eisen echter verontwaardigd van de hand en dreigt met tegenacties.

Maar de emancipatie van het volk is niet meer te stuiten en overal neemt de roep om hervormingen en medezeggenschap toe. In veel plaatsen worden vrijkorpsen gevormd, gewapende burgermilities die zonnig de patriottische idealen met kracht moeten verdedigen. Die vrijkorpsen spelen een beslissende rol wanneer de patriotten in december 1785 de macht grijpen in Utrecht, een voorbeeld dat het jaar daarop wordt gevolgd in steden als Kampen, Zwolle, Hattem, Deventer, Zutphen en Arnhem (*).

Verbanning naar Bentheim

Maar het gejuich is nog voorbarig, nog is de tijd van de pruikendragende magistraten niet helemaal ten einde. In 1787 weet Willem V met hulp van Pruisische troepen (zijn vrouw komt uit Pruisen) zijn gezag overal te herstellen en de meest fanatieke patriotten worden verbannen. Ook Berent Wildrik wordt in juli 1788 vervallen verklaard van zijn burgerrechten en voor 15 jaar verbannen. Wat hem door zijn rechters kwalijk wordt genomen is dat hij zich heeft 'durven verstouten om in 1786 en '87 de stad te verlaten en in Hattem, Utrecht en Deventer in krijgsdienst te gaan'. Blijkbaar is Berent Wildrik als lid van de plaatselijke vrijkorpsen nauw betrokken geweest bij de patriottische strijd in deze steden. Mogelijk was hij er ook bij toen leden van het Zutphense vrijkorps begin september 1786 (vergeefs) hun wapenbroeders in Hattem te hulp schieten, wanneer deze weer worden verdreven door prinsgezinde troepen.

Terwijl veel van zijn lotgenoten hun heil zoeken in Frankrijk wijkt Berent uit naar het Graafschap Bentheim. Daar trouwt hij op 9 augustus 1789 met Geertruyd Krull (geboren 9 september 1763 in Neuenhaus, dochter van Hendrik Krull en Agnes Stuerman). Zijn schoonvader is burgemeester van Neuenhaus en lid van de landdag van het Graafschap Bentheim.

In het voorjaar van 1795 keert Berent Wildrik terug in Zutphen, waar in het jaar daarvoor kort na elkaar zowel zijn vader als zijn moeder zijn overleden. Want in de winter van 1794/1795 zijn de rollen omgedraaid en doen de patriotten, met steun van Franse troepen onder leiding van Pichegru (spottend sansculotten – zonder broek- genoemd vanwege hun haveloze kledij), opnieuw een greep naar de macht. Doordat de Hollandse Waterlinie is bevroren kan Pichegru eenvoudig oprukken tot Amsterdam. Op 18 januari neemt Willem V definitief de wijk naar Engeland en is het pleit beslecht. Terug in Zutphen wordt Berent Wildrik lid van het nieuwe stadsbestuur, de municipaliteit.

Gewapende staatsgreep

In Den Haag breekt na de machtsovername een periode aan van bestuurlijke chaos. Pas in het voorjaar van 1796 wordt er een Nationale Vergadering gevormd, waarvan Berent Wildrik namens de stad Zutphen deel uitmaakt. Door onderlinge verdeeldheid komt er echter weinig terecht van een slagvaardig bestuur. Met name unitarissen (voorzitters van een sterk centraal gezag) en federalisten (voorzitters van een federaal verband tussen de provincies) staan lijnrecht tegenover elkaar. Met de opstelling van een grondwet wil het als gevolg daarvan evenmin vlotten. Aangespoord door de Franse gezant grijpt een groep radicale unitarissen op 22 januari 1798 de macht via een gewapende staatsgreep. Een Uitvoerend Bewind, bestaande uit vijf directeuren, regelt tijdelijk de staatszaken en zorgt voor de benoeming van de ministers. Een van deze vijf directeuren is Berent Wildrik. Samen met Johan Fokker vertegenwoordigt hij de redelijk gematigde krachten, die echter door de uiterst radicale Vreede, Fijnje en Van Langen worden overvleugeld. Al op 23 april 1798 wordt nu de nieuwe grondwet, met een sterk centralistische inslag, goedgekeurd via een volksraadpleging.

Terzijde geschoven

Het is voor het eerst dat in ons land sprake is van een centraal bestuur, maar het komt door alle problemen en de onderlinge verdeeldheid niet krachtadig uit de verf. Ook politieke zuiveringen maken het bewind niet erg geliefd. In een sfeer van aanhoudende intriges en Franse inmenging wordt het al op 12 juni 1798 aan de kant gezet via een volgende coup onder leiding van de patriottische generaal Daendels (geboren in Hattem). Wildrik en Fokker zijn dan echter een maand eerder door het overige driemanschap al terzijde geschoven (**).

Kerst Zwart beschrijft deze episode als volgt: 'Wildrik draagt Daendels op het roode driemanschap gevangen te nemen. Fijnje en Vreede ontsnappen door een venster, 17 juni 1798; Van Langen wordt gedwongen zijn functie neer te leggen. Wildrik en Fokker vormen daarop een Intermediair Bewind (...) en schrijven verkiezingen uit voor een Wetgevend Lichaam'. Willie H. Heitling neemt dit weer vrijwel letterlijk over in zijn boek 'De Achterhoek, kras langs Berkel en Slinge', blijkbaar zonder zich nader in de materie verdiept te hebben.

Het is jammer dat Kerst Zwart zijn bronnen niet vermeld. In het boek 'Patriotten en bevrijders' wordt er door Simon Schama niets vermeld over een opdracht tot staatsgreep.

Ook in het boek ‘Geschiedenis der laatste tweehonderdvijftig jaren’ van P. Vergers wordt daarover niets geschreven. Er is wel sprake van een Intermediair Bewind dat verkiezingen uitschrijft, maar daarin hebben Wildrik en Fokker geen zitting. Wildrik wordt door Schama wat oneerbiedig gekarakteriseerd als een ‘gewetensvolle onbenul’: strijdbaar en idealistisch, maar onbedreven in het politieke spel.

Terug naar Zutphen

Tot de eerste daden van het nieuwe bewind behoort het uitschrijven van verkiezingen op 13 juli 1798. Tot degenen die in het nieuwe parlement (het Wetgevend Lichaam) wordt gekozen als afgevaardigde van Zutphen behoort wederom Berent Wildrik, hij wordt lid van de eerste kamer. Zijn blazen lijkt niet besmet door zijn deelname aan het afgezette Uitvoerend Bewind. Het is in deze periode dat zijn vrouw in Den Haag overlijdt op 25 maart 1799. Een jaar later (op 10 april 1800) hertrouwt hij in Doesburg met Mechtelda Henriette van Leenhof de Lespierre, op 30 januari 1863 in Doesburg geboren als dochter van mr. Johan Herman van Leenhof de Lespierre (burgemeester) en Johanna Maria Petronella van Reetraedt.

Het nieuwe bewind weet zich, ondanks aanhoudende chaos, staande te houden tot september 1801. Onder toenemende Franse druk wordt de grondwet van 1798 ongeldig verklaard en wordt het parlement ontbonden. Berent keert terug naar Zutphen (teleurgesteld en ontgoocheld mogen we aannemen), en wordt ‘landschrijver van het Scholtambt Zutphen’. In december 1805 wordt hij daarnaast aangesteld als ontvanger der particuliere belastingen.

Op 23 september 1803 overlijdt zijn tweede vrouw in Zutphen en zit Berent weer alleen. Echter niet lang. Op 18 oktober 1805 hertrouwt hij, inmiddels de vijftig gepasseerd, met de dertig jaar jongere Johanna Sara Cornelia Koyman. Zijn jeugdige bruid is geboren op 23 maart 1784 in Zutphen als dochter van Petrus Koyman (rector in Lochem en Zutphen) en van Johanna van Pothoven. Berent is blijkbaar toe aan zijn tweede jeugd. Zijn er uit zijn eerste twee huwelijken geen kinderen bekend, nu worden er in de periode tot 1820 (hij is dan al 66) niet minder dan twaalf kinderen geboren.

(*): Bij nader inzien hoort Zutphen niet in dit rijtje thuis. Hoewel de invloed van de patriotten geleidelijk groeit weten de zittende regenten in het gemeentebestuur zich te handhaven. Dat blijkt ook uit een oud geschiedenisboek uit omstreeks 1900 van P. Vergers (‘Geschiedenis der laatste tweehonderdvijftig jaren’). Daarin is sprake van een voorval op 25 juni 1887, waarbij de patriottische schoenmaker David

Rijnders een ruiter doodschiet die deel uitmaakt van een groep prinsgezinde soldaten die bij hem (en andere patriotten) de ruiten ingooit. Uit het verhaal blijkt dat de oranjegezinde burgemeester Van Heeckeren op dat moment nog steeds aan het roer is in Zutphen.

(**): Ter aanvulling op het artikel in ‘de Schaorpaol’: Volgens Vergers in zijn boek ‘Geschiedenis der laatste tweehonderdvijftig jaren’ worden Fokker en Wildrik door de overige drie leden uit het Uitvoerend Bewind verwijderd omdat ze zich niet kunnen vinden in uitstel van eerder door ditzelfde Uitvoerend Bewind aangekondigde vrije verkiezingen. Het drietal Vreede, Fijnje en Van Langen was geenszins van plan om de macht uit handen te geven, wat gezien de impopulariteit van het Uitvoerend Bewind zeker het geval zou zijn geweest als de verkiezingen waren doorgegaan. Volgens Vergers kwamen ook Fokker en Wildrik op die 17^e juni ‘mede in hechtenis, doch werden nog dienzelfden dag ontslagen’.

Vlugschrift

Door omstandigheden is de viering van het Kerstfeest dit jaar afgelast:

Maria is geëvacueerd.

Jozef werkt in Duitschland.

De os is clandestien geslacht.

De ezel is burgemeester geworden.

De herders sryden aan het Oostfront.

De drie koningen zyn in Londen.

De stal is in beslag genomen.

De schapen zyn by een bombardement in Duitschland omgekomen.

Het stroo is slechts op cigarettensbon verkrygbaar.

Het engelenkoor is niet by de cultuurkamer aangesloten ingeschreven.

Het kindje Jesus is ondergedoken, en de ster is met de joden uitgeleverd.

Tekst van een vlugschrift, dat tijdens de bezetting in Nederland verspreid werd.

De geestigheid van de tekst bewijst, dat de Hollandse humor niet dood was tijdens de oorlog.

Deze tekst vond ik in een exemplaar van Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog, geschreven door Dr. L.de Jong, dat onlangs in mijn bezit kwam. Nu we weer langzaam richting kerst gaan leek me dit een ‘aardige’ herinnering aan een tijd die velen van u aan de lijve ondervonden hebben. W.Blumers

Bestuur :	
Voorzitter:	M.G. Kok, Barchemseweg 67, 7261 DB Ruurlo, Telefoon 0573-453090.
Secretaris:	L.W. Besselink, Noorderweme 6, 7261 PX Ruurlo, Telefoon 0573-452376, Email: leowbesselink@hetnet.nl
Penningmeester:	A. Flierman, Vrochterdijk 16, 7244 PN Barchem, Telefoon 0573-451921
Bankrekening :	Rabo-Berkelland, Ruurlo, Rekeningnummer 3567.22.996 t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle.
Bestuursleden:	mw. R. Greupink-Wolsink, Hessenweg 4, 7261 AP Ruurlo, Telefoon 0573-452477. G.J. Kleyn Winkel, Dwarsdijk 10, 7025 CR Halle Telefoon 0573-461248. mw. I.H. Brinkhuis-Baltus, B.v. T. v. Serooskerkenweg 7, 7261 CT Ruurlo Telefoon 0573-453376. J.H. Bakker, Morsdijk 1, 7261 RX Ruurlo, Telefoon 0573-491293.
Commissies:	
Organisatie jaarprogramma:	mw. R. Greupink-Wolsink mw. I.H. Brinkhuis-Baltus.
Foto-archief:	F. Toevank, Gerrit Sprokkereefstraat 2, 7261 GM Ruurlo, Telefoon 0573-451390 G.J. Kleyn Winkel
Genealogie van Ruurlo :	F. Toevank
Landbouwwerktuigen:	mw. R. Greupink-Wolsink A. Flierman G.J. Kleyn Winkel J. Oonk , Juttepadijck 6, 7021NP Zelhem, Telefoon 0314-625316
Archeologische werkgroep	
Coördinator:	J.H. Bakker
Project Geschilderd Old Reurle:	J.H. Bakker.
Kadastrale Atlas Ruurlo:	M.G. Kok mw. I.H. Brinkhuis-Baltus J.H. Bakker
Verspreiding van tijdschrift "Onder d'n Kroezeboom" :	mw. R. Greupink-Wolsink
Internetsite :	www.oldreurle.nl

Registratie bij Kamer van Koophandel te Arnhem onder inschrijfnummer 40103401
Het kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" is ingeschreven onder nummer ISSN 0929-919X.